

vů. Pouze tyto lidi, jejich svědectví a jejich zkušenost uplatním. Vezme tedy, kam se až dostali a čeho se přidrželi. Nemoci a nedostarky, které zjistíme v tomto sboru, může svět sméle uznat za nemoci a nedostarky svoje.

Kdokoliv něco hledá, dožije se okamžiku, kdy prohlásí, buď že to nalezl, buď že věc nalezi nelze, anebo že ji dosud hledá. Veškerá filosofie se dělí podle těchto tří druhů. Jejím úmyslem je hledat pravdu, vědění a jistotu. Peripatetikové, epikurejci, stoikové i jiní se domnívali, že ji našli. Ustravili vědy, které máme, a prohlásili na ně jako na spolehlivé vědomosti. Klitomachos, Karneades a stoupenec Akademie zlomili nad svým pátráním hůl a dospěli k soudu, že našimi prostředky pravdu pojímout nelze. Jejich závěrem je lidská slabost a nevědomost; tento tábor měl nejvíce stoupenců a stoupence nejvznešenější.³⁹

Pyrrhon a ostraní skeptikové či epechisté - podle několika starověkých autorů jsou jejich zásady vyvozeny z Homéra, sedmi mudrců, Archilocha, Euripida a patř k nim Zenón, Démokritos, Xenofanes - prohlašují, že po pravdě dosud pátrají; soudí, že ti, kdo se domnívali, že pravdu našli, se nekoněčně klamou; a soudí též, že je příliš mnoho sméle domyšlivosti i na onom druhém stupni, kde se tvrdí, že lidské síly pravdy dosíci schopny nejsou. Zjistit míru naší moci, poznat a posoudit neshodnost věcí, to je totiž velká a krajní věda, a oni pochybují, že by ji člověk byl mocen.⁴⁰

*Nil sciri quisquis putat, id quoque nescit
an sciri possit quo se nil scire fateatur.*⁴¹

Nevědomost, která o sobě ví, která nad sebou vynáší soud a samu sebe odsuzuje, není přece úplnou nevědomostí, aby jí byla, je nutné, aby neznala ani sebe samotnou. Takovým způsobem je vyznáním pyrrhonovců váhat, pochybovat a klást si otázky, nebyť si ničím jist, za nic netučit. Ze tří činných úkonů duše, obraznosti, žádostivosti a souhlasnosti, uznávají oba první, třetí odročují a udržují v stavu oboječem, nedovolují mu naklonit či přichýlit se na tu ani na onu stranu, a to ani v nejmenším.

Nuže, toto stanovisko jejich soudnosti, strohé a netuchlé, veškeré věci přijímá, aniž se jim však přizpůsobuje a aniž jim vyslo-

vuje souhlas, a vede je tudíž k té jejich ataraxii⁴², jež je podmínkou života klidného, rozvážného, oproštěného od zmatků, do nichž upadáme vlivem běžného názoru a znalosti, které o věcech domněle máme. Právě z těch se rodí bázeň, lakota, závisť, nemčené touhy, citlivost, pýcha, pověřivost, záliba v novém, vzpurnost, neposlušnost, tvrdosťnost a většina zel tělesných. Vpravdě se tím způsobem pyrrhonovci vyznaňují i z názorové neshodlivosti. Vedou totiž své spory velice mdle. Nestrahují se nikterak potážky svého mínění. Když prohlásí, že těžká tělesa klesají k zemi, nepůsobí jim žádné počešení, je-li jim věeno; usilují, aby proti sobě vyvolali námitky, aby tak vzniklo pochybování a odklad soudu, jež jsou jejich vlastním cílem. Neuplatňují své mínění leč za tím účelem, aby potřali mínění, která podle jejich názoru my pokládáme za správná. Přijímali mínění jejich, stejně ochotně budou zastávat stanovisko opačné: všechno je jim jed-
no, nevybírají si. Tvrdivé-li, že je snh černý, dovozují na obrátku, že je bílý. Prohlásíte-li, že není ani takový, ani onaký, náleží jim hájit, že je takový i onaký. Jestliže jste došli na základě bezpéčného soudu k závěru, že o tom nic nevíte, budou vás předsvědčovat, že o tom víte vše. Ano, a budete-li ujistovat a tvrdit jako na samozřejmosti na tom, že jste v té věci na pochybách, budou se s vámi přit, že na pochybách nejste anebo že svoje pochybnosti o věci nejste s to rozumově dokázat. A tímto krajním pochybovačstvím, které pochybují i o svém pochybování, se oddělují a odlišují od celé řady stanovisek, dokonce i od těch, která různými způsoby vyhlásila zásadu pochyb a nevědomosti.

Proč jim nemá být dovoleno pochybovat, ptají se, mohou-li jedni dogmatikové říkat žlutému zelené a druhí zelenému žluté? Je na světě mezi věcmi, které lze navrhnout buď k zamítnutí, buď k souhlasu, jediná věc taková, aby ji nebylo dovoleno pokládat za různě pojatelnou? Jestliže jsou na jedné straně ostatní lidé náchylní (buď vlivem zvyků země, buď výchovou rodičů, buď čistou náhodou a jakoby stržení bouří, bez úvahy a bez výběru, ba nejčastěji před větrem zralého rozumu) k tomu či onomu názoru, k sektě buď stoické, buď epikurejské, jejmínž se stranou popláníky, otroky, k níž přílnou jako k lepu, z něhož se nelze odtrhnout - *ad quamcunque disciplinam velut tempestate delati, ad eam tanquam ad saxum adhaerescunt*⁴³ -, proč by jim nemělo být podob-